

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nauka.com.ua | № 11, 2019 | 28.11.2019 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.11.62](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.11.62)

УДК 339.5

*Н. В. Аністратенко,
к. е. н., доцент,
Київський Національний економічного університету ім. В.Гетьмана
ORCID: 0000-0002-1416-8766
А. В. Мальченко,
старший викладач,
Київський Національний економічного університету ім. В.Гетьмана
ORCID: 0000-0001-7980-1393*

РОЛЬ СОТ В РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНИХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ МІЖ КРАЇНАМИ В ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

*Natalia Anistratenko
PhD, (Economics), Assistant Professor,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
Anna Malchenko
Senior Lecturer,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

THE ROLE OF THE WTO IN THE DEVELOPMENT OF TRADE COMMUNICATIONS BETWEEN COUNTRIES IN THE GLOBAL ECONOMY

Розвиток економіки кожної країни світу напряму пов'язаний із розвитком її зовнішньої торгівлі. Темпи приросту міжнародної торгівлі значно перевищують темпи приросту світового ВВП, що підкреслює значення торговельних відносин в сучасному світі. Розвиток міжнародної торгівлі не може відбуватися без відповідного інституційного регулювання на міжнародному рівні. Саме з цією метою було створено Генеральну угоду з торгівлі і тарифів (ГАТТ), які пізніше трансформувалась в Світову організацію торгівлі (СОТ). В умовах загрози економічних криз, торговельних дисбалансів та загроз глобальному розвитку економіки перед СОТ постають нові та складні завдання із забезпечення розвитку торгівлі в глобальній економіці. Дане дослідження спрямоване на пошук відповіді на питання про те, чи може СОТ в сучасних умовах забезпечити подальше стимулювання міжнародної торгівлі, чи вона вже вичерпала свої інституційні ресурси впливу на розвиток торгівлі між країнами.

Дослідження діяльності СОТ на сучасному етапі розвитку торговельних відносин між країнами показало, що назріли інституційні проблеми функціонування даної організації. Стимулююча функція СОТ проявлялась активно в період обмеженої кількості членів даної організації. В той час перебування в СОТ надавало суттєві переваги країнам членам, зокрема щодо переваги менших митних бар'єрів. Сьогодні

митні бар'єри безпрецедентно зменшилися і СОТ вже не має такого запасу засобів стимулювання міжнародної торгівлі як колись.

Регулююча функція СОТ наразі теж зазнає випробування та конкуренції з боку двосторонніх угод. Украдаючи двосторонні угоди країни беруть на себе зобов'язання задля досягнення певного позитивного ефекту для себе. В такому випадку жодна зі сторін не зацікавлена в порушенні таких домовленостей. Переважна більшість конфліктів, що вирішує СОТ це конфлікти, що виникають через порушення певних загальних правил і вони не спрямовані на конкретного партнера. Двосторонні домовленості практично виключають такі ситуації. Можемо констатувати, що роль СОТ у розвитку торговельних взаємозв'язків між країнами вичерпує себе. Для збереження ефективності діяльності цієї організації необхідною є її інституційна трансформація та розширення сфери компетенцій, які б допомагали країнам налагоджувати між собою торговельні відносини.

The economic development of every country in the world is directly related to the development of its foreign trade. The growth rate of international trade far exceeds the growth rate of world GDP, which emphasizes the importance of trade relations in the modern world. The development of international trade cannot take place without adequate institutional regulation at the international level. It was for this purpose that the General Year for Trade and Tariffs (GATT) was created, which was later transformed into the World Trade Organization (WTO). With the threat of economic crises, trade imbalances and threats to global economic development, the WTO faces new and challenging challenges to support trade development in the global economy. This study seeks to answer the question of whether the WTO can, in the current context, provide a further incentive for international trade, or whether it has already exhausted its institutional resources to influence trade between countries.

A study of the WTO's activities at the present stage of developing trade relations between countries has shown that the institutional problems of functioning of this organization are ripe. The WTO's incentive function has been active in a limited number of members of the organization. At the time, being in the WTO gave significant benefits to the member states, in particular the advantage of smaller customs barriers. Today, customs barriers have decreased unprecedentedly and the WTO no longer has as much stock of international trade incentives as ever.

The WTO's regulatory function is also currently being tested and competed by bilateral agreements. By stealing bilateral agreements, countries commit themselves to achieving some positive effect for themselves. In such a case, neither party is interested in violating such agreements. The vast majority of WTO conflicts are conflicts arising out of violations of certain general rules and are not directed at a specific partner. Bilateral agreements virtually eliminate such situations. We can say that the role of the WTO in developing trade relations between countries is exhausting. In order to preserve the effectiveness of the organization, its institutional transformation and expansion of competences are needed to help countries establish trade relations with one another.

Ключові слова. Світова організація торгівлі; міжнародна торгівля; торговельні взаємозв'язки; глобальна економіка; регулювання міжнародної торгівлі.

Keywords: World Trade Organization; International Trade; Trade Relationships; Global Economy; International Trade Regulation.

Актуальність проблеми. Розвиток економіки кожної країни світу напряму пов'язаний із розвитком її зовнішньої торгівлі. Темпи приросту міжнародної торгівлі значно перевищують темпи приросту світового ВВП, що підкреслює значення торговельних відносин в сучасному світі. Розвиток міжнародної торгівлі не може відбуватися без відповідного інституційного регулювання на міжнародному рівні. Саме з цією метою було створено Генеральну угоду з торгівлі і тарифів (ГАТТ), які пізніше трансформувались в Світову організацію торгівлі (СОТ).

Значення СОТ у сучасному глобалізованому економічному середовищі складно переоцінити. Її членами є 164 держави, що об'єднані спільною метою – розвиток міжнародної торгівлі. Разом з тим в умовах загрози економічних криз, торговельних дисбалансів та загроз глобальному розвитку економіки перед СОТ постають нові та складні завдання із забезпечення розвитку торгівлі в глобальній економіці. Дане дослідження спрямоване на пошук відповіді на питання про те, чи може СОТ в сучасних умовах забезпечити подальше стимулювання міжнародної торгівлі, чи вона вже вичерпала свої інституційні ресурси впливу на розвиток торгівлі між країнами.

Аналіз останніх наукових досліджень. Розвиток міжнародної торгівлі є актуальною темою і існує багато досліджень з цього напрямку. Зокрема, дослідження Патика Н.І. присвячене впливу СОТ на розвиток економік країн нових членів [8]. У дослідженні зазначається, що СОТ підтримує створення ефективної економіки і рівні права у торгівлі з урахуванням національних інтересів при збереженні здорової конкуренції, збалансований (сталій) розвиток. Зазначені обставини приваблюють у її ряди нових членів, котрі вбачають в СОТ не стільки механізм глобалізації економіки, скільки "поле" корпоративної, взаємовигідної, але регламентованої, взаємодії в умовах становлення ліберального світового ринку. Тобто СОТ забезпечує ефективні правила гри, за яких країна може мати гарантії виконання міжнародних торговельних зобов'язань, що сприяє розвитку зовнішнього сектору економіки.

Березович К.С. досліджуючи сучасний стан та перспективи розвитку міжнародної торгівлі бізнес-послугами [7] зосереджує увагу на організаційному аспекті впливу СОТ на міжнародну торгівлю. Класифікація видів економічної діяльності, що розроблена міжнародними організаціями, в тому числі і СОТ, сприяє розвитку торгівлі бізнес-послугами, які на сьогодні виокремились в окремий продукт на міжнародному ринку.

Організаційно-регулюючу роль СОТ досліджує і Проценко І. [9], наголошуючи, що регулювання міжнародної торгівлі послугами потребує значного доопрацювання, оскільки не відповідає запитам міжнародного ринку. Основна роль в цьому процесі відводиться СОТ, на базі якої мають бути прийняті заходи щодо розробки і впровадження багатосторонніх угод з регулювання міжнародної торгівлі послугами.

Алавердян Л.М. та Романенко О.В. [6] в дослідженні сучасних реалій та перспектив розвитку зовнішньої торгівлі України з іншими країнами світу зазначають, що Україна розглядає своє членство у СОТ як інструмент інтеграції у світову економіку і торгівлю, стимулювання ефективного конкурентоспроможного національного виробництва. Реформуючи свою торговельну політику відповідно до правил СОТ Україна намагається зменшити перелік видів економічної діяльності, які потребують ліцензій та різних дозволів; знизити рівень втручання держави у ведення підприємницької діяльності; законодавчо визначити та розмежувати функції контролюючих органів, запобігаючи дублюванню.

У вище зазначених дослідження розкриваються окремі аспекти багатогранної діяльності СОТ з регулювання та сприяння розвитку міжнародної торгівлі. Спробуємо між комплексно дослідити це питання та зрозуміти сучасну роль СОТ у стимулювання міжнародної торгівлі в глобальній економіці.

Мета роботи. Метою дослідження є визначення ролі СОТ у розвитку торговельних взаємозв'язків між країнами в глобальній економіці.

Викладення основного матеріалу дослідження. Основна функція СОТ – це реалізація діючих угод між її країнами-членами. Коли СОТ замінила ГАТТ, вона значно розширила сферу багатосторонньої підтримки та регуляції міжнародної торгівлі. СОТ значно розширила галузеве охоплення юрисдикції свого впливу за рахунок включення текстильної промисловості, сільського господарства та сфери послуг в сферу регулювання багатосторонніми угодами [3]. Було створено єдиний режим прав інтелектуальної власності, який замінив відносно слабкий механізм врегулювання суперечок системою ГАТТ. Тепер вирішення торговельних суперечок стало обов'язковим для урядів країн, що значно посилює відповідальність за порушення торговельних угод.

Проте діяльність СОТ супроводжувалась і досить гострими проблемами. Неспроможність країн-членів дійти згоди на переговорах 2001 року в Досі та одночасне припинення двосторонніх та багатосторонніх пільгових торгових домовленостей (ПТД) поставили під сумнів ефективність СОТ як міжнародного регулятора. На засіданнях СОТ на Балі в грудні 2013 року були досягнуті деякі попередні, але важливі успіхи в покращенні спрощення торгівлі, зменшенні торговельних бар'єрів для імпорту та тимчасовому захисті програм продовольчої безпеки в країнах, що розвиваються.

За останні два десятиліття багатостороння система регулювання торгівлі зазнала великого успіху. Світова торгівля товарами та послугами сьогодні набагато вільніша від митних та немитних бар'єрів, ніж до створення СОТ [4]. Розвинені країни зменшують практично всі свої тарифи, тоді як країни, що розвиваються, обмежують значну частину своїх тарифних мит. Крім того, безпрецедентними є ставки мита, які на сьогодні досягають своїх історичних мінімальних значень. У розвинених країнах прості середні тарифи нижчі за 5%. Індія, яку часто розглядають як країну з високим ступенем захищеності внутрішнього ринку, застосувала тарифи в середньому в розмірі 10%, тоді як відповідний показник у Китаї навіть нижчий - 8,7%. Навіть у Латинській Америці, де тарифи вищі, зараз в середньому становлять менше 15%.

Наслідки такого значного зменшення тарифних бар'єрів проявляються у зростанні обсягів міжнародної торгівлі. Прості середні річні темпи приросту світового товарного експорту зросли з 5,6% протягом 1981-1994 років до 8,9% протягом 1995-2010 [2]. Крім того, експорт товарів показав неабияке зростання у трьох основних регіонах світу: Європі, Північній Америці та Азії. В Європі він збільшився більш ніж вдвічі, а в Азії майже втричі за останнє десятиліття. Аналогічно вражаючим є зростання експорту комерційних послуг. У Північній Америці цей показник майже подвоївся; в Європі більш ніж подвоївся; та в Азії збільшився більш ніж втричі з 2000 по 2010 рік. Таким чином, з точки зору сприяння торгівлі, діяльність СОТ мала величезний успіх.

В останні десятиліття суттєвих змін зазнали політики країн, що розвиваються у регулюванні своєї зовнішньої торгівлі. У 1950-60-х роках домінувала думка, що країнам що розвиваються, потрібно сприяти індустріалізації, а це потребує захисту виробництва від конкуренції з боку відомих іноземних конкурентів. Ставка в економічному зростанні та посиленні конкурентоспроможності на експорт розглядалася як нестандартна, оскільки вважалося, що попит на експорт країн що розвиваються, має низьку еластичність щодо ціни та доходу. Низька цінова еластичність означала, що будь-які зусилля країн що розвиваються, щодо розширення експорту, будуть нівельовані настільки великим ендегенним зменшенням умов торгівлі, а розширення експорту в кінцевому підсумку призведе до зниження доходів. Низька еластичність доходів означала, що зі зростанням доходів у промислових країнах їх попит зміщуватиметься послуг, а попит на експортну продукцію країн що розвиваються зменшуватиметься. В результаті цього країни що розвиваються матимуть погіршення умов зовнішньої торгівлі.

Однак наприкінці 1980-х років відбулися зміни в регулюванні зовнішньої торгівлі в сторону лібералізації. Цьому сприяли три фактори. По-перше, значні показники економічного зростання країн що розвиваються, таких як Південна Корея, Тайвань та Сінгапур, які першими перейшли на ліберальний торговий режим, продемонстрували, що ліберальна торгівля вигідна. По-друге, неспроможність політики захисту внутрішнього ринку забезпечити індустріалізацію та зростання посилила цю думку. По-третє, роботи економістів зі Світового банку та Міжнародного валютного фонду показали позитивні наслідки лібералізації торгівлі. Все це підштовхнуло уряди країн що розвиваються до використання досвіду з лібералізації умов торгівлі.

Результати пом'якшення торговельних умов були вражаючими. Зростання обсягів зовнішньої торгівлі внаслідок лібералізації та інші сприятливі ринкових реформ призвели до того, що у Китаю та Індії експорт зостав в середньому близько на 15% щорічно з 1990 по 2010 роки. В економіках із середнім рівнем доходу, таких як Бразилія, Туреччина, Південна Корея, Індонезія та Таїланд, експорт зостав майже на 10% щорічно. Загалом країни з низьким і середнім рівнем доходу більше ніж удвічі збільшили свою частку у світовій торгівлі, приблизно з 20% у 1990 р. до понад 40% у 2010 р. [1]. Частка експорту з країн з низьким рівнем доходу, що надходять на ринки з низьким і середнім рівнем доходу, майже збільшилася вдвічі з приблизно 22% до понад 40% від загальної суми, а частка експорту з країн із середнім рівнем доходу до країн із низьким рівнем доходу зросла з приблизно 30% до майже 50%. Крім того, загальна частка торгівлі цих країн зростала набагато швидше, ніж зростало їх виробництво.

Незважаючи на те, що в СОТ країни що розвиваються не мають такого потужного впливу, як розвинені країни, сьогодні вони беруть участь значно активніше і ефективніше в діяльності цієї організації. Це проявляється в трьох основних аспектах.

По-перше, значно зросла чисельність країн що розвиваються серед країн членів СОТ. Понад 30 країн приєдналися до системи після утворення СОТ, і понад 20 країн ведуть переговори про вступ. Ряд взаємопов'язаних факторів сприяв цьому розвитку. Країни, що розвиваються, стали великими експортерами і, таким чином, віддавали перевагу зовнішній орієнтації своєї діяльності. Створення СОТ призвело до ряду змін, що потребують додаткової участі країн що розвиваються. СОТ охоплює різноманітні нові сфери, такі як послуги, стандарти, права інтелектуальної власності, і вона бере участь у низці поточних переговорів щодо лібералізації різних секторів, які потребують постійної активної участі країн-членів.

По-друге, ступінь залучення країн що розвиваються, до багатосторонніх переговорів, тобто Дохійського раунду, був набагато більш значним, ніж це було раніше. Для початку, раунд у Досі, який називається раундом дохійського «етапу розвитку», зосередив значну увагу на секторі, який має ключове

значення для країн що розвиваються, тобто на сільському господарстві, тим самим автоматично збільшуючи інтерес до ефективного представлення їх зацікавленості у судових процесах. Поява групи G-20 перед міністерською зустріччю СОР 2003 року та її успіх у тому, щоб розвинені країни відмовилися від трьох з чотирьох «сінгапурських питань» із переговорів щодо переговорів у Досі, є одним із прикладів їх участі у переговорному процесі. Їх тривала участь у міністерській зустрічі в Гонконзі в 2005 році, а потім знову в переговорах 2008 року в Женеві, що призвело до тупикової ситуації між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються, є ще одним прикладом інтенсивності та актуальності їх залучення.

По-третє, країни, що розвиваються, також застосовують органи СОР з врегулювання суперечок для захисту своїх торгових прав. Хоча країни що розвиваються, були відповідачами лише у 8% справ за ГАТТ, у СОР вони були відповідачами у 35% справ. Країни, що розвиваються, також почали фігурувати у справах з торговельних суперечок як позивачі, що становлять третину всіх справ, переданих на розгляд до СОР протягом 1995-2011 років. Що ще цікавіше, що 44% справ у країнах, що розвиваються, були проти інших країн, що розвиваються. Одним з найбільш помітних випадків був випадок, коли Бразилія оскаржила експортну субсидію ЄС на цукор, яка приносила користь для країн Африки, Карибського басейну та Тихого океану завдяки гарантованому доступу до високозахищеного ринку ЄС.

Переговорні раунди в Досі охоплюють різноманітні питання та сфери, такі як сільське господарство, сфера послуг, інвестиції та інтелектуальна власність, про які зараз всебічно ведуться переговори в середині Світової організації торгівлі. Окрім обговорень питань доступу до ринків, виникає ще багато додаткових питань щодо подальшого регулювання процесу функціонування на цих ринках. Наприклад, правила, що регулюють торгівлю послугами, вимагають проведення переговорів з ряду складних питань у таких сферах, як політика конкуренції, внутрішнє регулювання в країні торгівлі послугами та державні закупівлі.

Хоча прийняття правил у минулому значною мірою здійснювалось під час багатосторонніх переговорних раундів, незрозуміло, як це розвиватиметься у майбутньому. Перед системою виникає питання, чи може ослаблення багатостороннього торгового процесу та популярність двосторонніх процесів завдати шкоди нормотворчій функції СОР і призвести до виникнення правил, що стосуються і регулюються двосторонніми угодами [5]. В такому випадку необхідність у СОР може взагалі зникнути, а міжнародна торгівля регулюватиметься двосторонніми угодами між країнами.

Дана проблема є особливо гострою для країн, що розвиваються. З одного боку, надмірна зарегульованість торгівлі послугами та складність консультаційних процесів як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні та дефіцит інформації щодо найкращих інституційних практик та комерційних інтересів окремих країн передбачає певний рівень обережності та захищеності в їх підході до прийняття правил на багатосторонніх форумах. Незважаючи на те, що прогрес у цих питаннях на рівні багатосторонніх домовленостей досить повільний, нинішній потяг до двосторонніх угод передбачає тривожну можливість того, що ринки країн що розвиваються, будуть захоплюватися індивідуально домінуючими торговими партнерами, які встановлюють правила, що переслідують власні інтереси. В такому випадку СОР не зможе допомогти, оскільки питання зводиться до двосторонньої домовленості двох країн.

Аналогічне питання виникає в контексті механізму врегулювання суперечок. Діяльність СОР з розгляду та вирішення торгових суперечок також послабиться, якщо послабиться регулююча функція СОР, або ж якщо для вирішення суперечок звернення до СОР буде не обов'язковим. Багато пільгових угод, про які проводилися переговори з моменту створення СОР, охоплюють сфери, які вже є предметом зобов'язань за угодами СОР (наприклад, щодо інтелектуальної власності, послуг, державних закупівель та технічних бар'єрів у торгівлі).

Висновки. Дослідження діяльності СОР на сучасному етапі розвитку торговельних відносин між країнами показало, що назріли інституційні проблеми функціонування даної організації. Стимулююча функція СОР проявлялась активно в період обмеженої кількості членів даної організації. В той час перебування в СОР надавало суттєві переваги країнам членам, зокрема щодо переваги менших митних бар'єрів. Сьогодні митні бар'єри безпрецедентно зменшилися і СОР вже не має такого запасу засобів стимулювання міжнародної торгівлі як колись.

Регулююча функція СОР наразі теж зазнає випробування та конкуренції з боку двосторонніх угод. Украдаючи двосторонні угоди країни беруть на себе зобов'язання задля досягнення певного позитивного ефекту для себе. В такому випадку жодна зі сторін не зацікавлена в порушенні таких домовленостей. Переважна більшість конфліктів, що вирішує СОР це конфлікти, що виникають через порушення певних загальних правил і вони не спрямовані на конкретного партнера. Двосторонні домовленості практично виключають такі ситуації.

Можемо констатувати, що роль СОР у розвитку торговельних взаємозв'язків між країнами вичерпує себе. Для збереження ефективності діяльності цієї організації необхідною є її інституційна

трансформація та розширення сфери компетенцій, які б допомагали країнам налагоджувати між собою торговельні відносини.

Список використаних джерел.

1. Bhagwati Jagdish, Arvind Panagariya. Preferential Trading Areas and Multilateralism: Strangers, Friends or Foes? URL: https://www.worldscientific.com/doi/abs/10.1142/9789812815330_0002 (дата звернення: 11.11.2019)
2. Bhagwati Jagdish. Dawn of a New System. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2013/12/bhagwati.htm> (дата звернення: 11.11.2019)
3. Bhagwati Jagdish. Regionalism and Multilateralism: An Overview. URL: http://ctr.c.sice.oas.org/trc/Articles/Regionalism/dm_ch2.pdf (дата звернення: 11.11.2019)
4. Bhagwati Jagdish. Threats to the World trading System: Income Distribution and the Selfish Hegemon. URL: <https://academiccommons.columbia.edu/doi/10.7916/D880594X> (дата звернення: 11.11.2019)
5. Panagariya Arvind. Challenges to the Multilateral Trading System and Possible Responses. URL: <http://www.economics-ejournal.org/economics/discussionpapers/2013-3/file> (дата звернення: 11.11.2019)
6. Алавердян Л.М., Романенко О.В. Сучасні реалії та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України з іншими країнами світу. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2019/55.pdf (дата звернення: 11.11.2019)
7. Березович К.С. Сучасний стан та перспективи розвитку міжнародної торгівлі бізнес-послугами. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/23_1_2019ua/8.pdf (дата звернення: 11.11.2019)
8. Патики Н.І. Світова організація торгівлі (СОТ) та розвиток економік країн-нових членів. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/4_2012/9.pdf (дата звернення: 11.11.2019)
9. Проценко І. Сучасні тенденції розвитку багатостороннього регулювання міжнародного ринку послуг. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/162_76-81.pdf (дата звернення: 11.11.2019)

References.

1. Bhagwati, J. and Panagariya, A. (1996), "Preferential Trading Areas and Multilateralism: Strangers, Friends or Foes?", available at: https://www.worldscientific.com/doi/abs/10.1142/9789812815330_0002 (Accessed 11 Nov 2019).
2. Bhagwati, J. (2013), "Dawn of a New System", Finance and Development, vol.50(4), available at: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2013/12/bhagwati.htm> (Accessed 11 Nov 2019).
3. Bhagwati, J. (1993), "Regionalism and Multilateralism: An Overview," available at: http://ctr.c.sice.oas.org/trc/Articles/Regionalism/dm_ch2.pdf (Accessed 11 Nov 2019).
4. Bhagwati, J. (1994), "Threats to the World trading System: Income Distribution and the Selfish Hegemon", Journal of International Affairs, available at: <https://academiccommons.columbia.edu/doi/10.7916/D880594X> (Accessed 11 Nov 2019).
5. Panagariya, A. (2013), "Challenges to the Multilateral Trading System and Possible Responses," Economics: The Open-Access, Open-Assessment E-Journal, Vol. 7, available at: <http://www.economics-ejournal.org/economics/discussionpapers/2013-3/file> (Accessed 11 Nov 2019).
6. Alaverdyan, L. and Romanenko, O. (2019), "Modern realities and prospects for development of foreign trade of Ukraine with other countries of the World", available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2019/55.pdf (Accessed 11 Nov 2019).
7. Berezovych, K. (2019), "The current state and prospects of international trade in business services", available at: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/23_1_2019ua/8.pdf (Accessed 11 Nov 2019).
8. Patyka, I. (2012), World Trade Organization (WTO) and developing economies of new member countries", available at: (Accessed 05 Nov 2019)http://www.economy.in.ua/pdf/4_2012/9.pdf.
9. Protsenko, I. (2015), Current trends in the development of multilateral regulation of the international services market", available at: (Accessed 05 Nov 2019)http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/162_76-81.pdf.

Стаття надійшла до редакції 15.11.2019 р.